

AZ UTOLSÓ LEVÉL

O. H E N R Y

I. rész

Greenwich Village-be, New York egyik körzetébe, sok olyan ember költözött, akiket érdekelt a művészet. Szerették a hely bohém életét, és élvezték, hogy számos művész közelében élhetnek. Az épületek, lakások gyakran öregek és piszkosak voltak, de ez csak növelte a hely érdekességét.

Egy régi téglaház tetején volt Sue és Johnsy stúdiója. Egyikük Maine államból való volt, a másikuk Californiából. Egy nyolcadik utcabeli hotel éttermében találkoztak. Mindketten művészek voltak, és akkortájt érkeztek New Yorkba, hogy munkát keressenek.

Ez volt májusban. Novemberben, egy hideg, láthatatlan idegen, akit az orvosok tüdőgyulladásnak hívnak, látogatta meg a várost, fagyos ujjával megérintette az embereket, itt is, ott is.

Megérintette Johnsyt is, aki festett vaságyán feküdt, alig mozdult. Onnan nézett ki, a kis ablakon át a szomszédos épület fehér falára.

Egy reggel az elfoglalt orvos kihívta Sue-t az előszobába.

– Egy a tízhez az esélye, hogy életben marad – mondta, miközben lerázta lázmérőjében a higanyt. – Ez is attól függ, hogy ő jobban akar-e lenni. De a kis barátnőd elhatározta, hogy meg fog halni. Van-e valami vágya?

– Egyszer le szeretne volna festeni a nápolyi öbölt – mondta Sue.

– Nem, valami lényegesebbre gondoltam, egy férfi talán?

– Nincs.

– Nos, meglehet, ez csak a láza és általános kimerültsége miatt van. De ha a beteg biztos benne, hogy meg fog halni, csak ötven százalék esélyt adok az orvostudománynak. Ha sikerülne felkeltened az érdeklődését valami iránt, például a legújabb női ruhák iránt, akkor egy az öthöz esélyt adok az egy a tíz helyett.

Miután az orvos eltávozott, Sue bement a szobájába, és sírt. Később megpróbálta eltitkolni szomorúságát, és füttyörészve ment be Johnsy szobájába.

Johnsy a takaró alatt feküdt, arccal az ablak felé. Sue abbahagyta a füttyörészést, mert úgy gondolta, alszik. De nemsokára ismétlődő, halk suttogást hallott. Gyorsan az ágyhoz ment.

Johnsy tágra nyílt szemekkel bámult ki az ablakon, és visszafelé számolt.

– Tizenkettő – mondta, kicsit később –, tizenegy – majd –, tíz – és –, kilenc – aztán –, nyolc, hét.

II. rész

Sue kinézett az ablakon. Vajon mit számolhat? Csak egy szürke udvar és a szomszédos ház fehér fala látszott. Egy réges-régi szőlő, melynek alsó része már elhalt, kapaszkodott fel a falra. Az őszi hideg leheletével már majdnem lefújta róla a leveleket, ágai csaknem teljesen csupaszak voltak.

– Mi van, kedvesem?

– Elkezdtek gyorsabban hullani. Három napja még majdnem száz volt. Belefájdult a fejem a számlálásba. Ez most könnyű. Még egy leesett, már csak öt maradt hátra.

– Öt mi, drágám? Mondd meg! – szólt Sue.

– Levél. Annak a szőlőnek a levelei. Amikor az utolsó levél is elszáll, én is vele távozom. Ezt már három napja tudom. Nem mondta az orvos?

– Nekem semmi ilyen nem mondott az orvos. Ez csak butaság – mondta Sue. – Mi közük van azoknak a régi leveleknek a te gyógyulásodhoz? Egyébként is, miért szereted annyira azt a szőlőt. Kérlek, ne légy ostoba! Az orvos azt mondta nekem reggel, hogy gyorsan fel fogsz épülni. Most pedig próbálj enni valamennyit a levesedből, és engedd, hogy visszamenjek dolgozni, hogy legyen pénzem oportói bort venni neked.

– Nincs szükség bor vásárlására – szólt Johnsy, tekintetét a túlsó ház falára szegezve. – Még egy levél lehullt. Már csak négy maradt. Szeretném látni az utolsó levél lehullását is, mielőtt leszáll az est. Akkor én is távozom.

– Johnsy, kedves – szólt Sue, és odahajolt hozzá. – Megígéred nekem, hogy becsukod a szemed, és nem nézel ki az ablakon, míg dolgozom? Holnapig át kell adnom ezeket a rajzokat. Szükségem van fényre, ezért nem húzhatom le a függönyt.

– Nem festhetnél a saját szobádban? – szólt Johnsy hidegen.

– Inkább itt maradnék melletted – válaszolta Sue. – Különben is, nem szeretném, ha azokat a buta leveleket néznéd.

– Szólj majd, ha befejezted – mondta Johnsy, majd becsukta a szemét, és sápadtan, nyugodtan feküdt az ágyon. – Látni szeretném, ahogy az utolsó levél is lehull. Belefáradtam a várakozásba. Elfáradtam a gondolkodástól.

– Próbálj aludni – szólt Sue kicsit később. – Le kell mennem egy kicsit megkeresni Behrman urat, hogy modellt üljön nekem. De visszajövök, addig ne mozdulj, és ígérd meg, hogy nem nézel ki az ablakon.

Az idős Behrman festő volt, az első emeleten, alattuk élt. Már túl volt a hatvanon. Behrman nem volt sikeres művész. Mindig mesterművet szeretett volna festeni, de sohasem tudott hozzáfogni. Régoóta nem festett már semmit, kivéve a kereskedőknek készített reklámképeket. Kis pénzt keresett azzal is, hogy modelleje volt az olyan fiatal művészeknek, akik nem tudtak megfizetni egy hivatásos modellt. Sok whiskyt ivott, és amikor ittas volt, mindig arról a nagy mesterműről beszélt, amit meg fog festeni. Vad és heves ember volt, azt

képzelte magáról, hogy házőrző kutyája és védelmezője annak a két fiatal művésznek, akik fölötté laknak, és akiket annyira szeretett.

III. rész

Sue a gyöngén megvilágított stúdiójában találta Behrmant. Az egyik sarokban ott állt az üres vászon, mely már huszonöt éve várt a beígért mestermű első ecsetvonásaira. Sue elmondta neki azt a különös gondolatot, amit Johnsy talált ki az utolsó levélről, és hogy fél, nehogy Johnsy valóban meghaljon, mikor lehell az utolsó levél.

Az öreg Behrman felkiáltott.

– Hát vannak-e emberek a földön, akik olyan ostobák, hogy egyszerűen azért haltak meg, mert a levelek lehullottak egy régi szőlőtőkéről? Soha nem hallottam hasonlót. Miért hagytad, hogy ilyen jusson az eszébe? Oh, szegény kis Miss Johnsy.

– Nagyon beteg és gyenge szegény – magyarázta Sue –, a láztól tele van a feje ilyen különös gondolatokkal.

Johnsy aludt, amikor fölértek az emeletre. Sue leeresztette a függönyt, és behívta Behrmant a másik szobába. Félénken néztek ki az ablakon a szőlőtökére. Majd egy pillanatig némán nézték egymást. Hideg, havas eső esett. Behrman elkészült, hogy modellt üljön Sue-nak.

Mikor Sue másnap felkelt, Johnsy tágra nyílt szemeivel, tompa tekintetével figyelte az ablakot.

– Húzd fel a függönyt. Látni akarom – szólt Johnsy csendesen.

Sue engedelmeskedett.

De, oh, a heves eső és az erős szél ellenére is egy levél ott lógott a szőlőn. Az utolsó levél. Még sötétzölden csüngött egy ágon, körülbelül húszlábnyira a földtől.

– Ez az utolsó – szólt Johnsy. – Biztos voltam benne, hogy az éjjel leesik. Hallottam a szelet és az esőt. Ma le fog esni, és akkor én meghalok.

– Kedves Johnsy – szólt Sue, arcát Johnsyéhoz hajtván a párnára. – Gondolj rám, ha magadra nem is. Mi lenne velem akkor?

A nap lassan elmúlt, és az est növekvő sötétségén át még mindig ott látták a levelet a szemben levő ház falán. Amikor eljött az est, a szél ismét elkezdett fújni, és az eső is erősebben vert.

De amikor másnap Johnsy felhúzatta a függönyt, a levél még mindig ott volt.

Johnsy sokáig feküdt, és figyelte a levelet. Ekkor odahívta Sue-t.

– Tudom, Sue, rossz voltam – mondta Johnsy. – Valami azt súgja, az utolsó levél azért maradt meg, hogy megmutassa nekem, mennyire rossz voltam. Bűn volt a halált akarni. Kérlek, hozz egy kis levest, és tegyél néhány párnát mögém, mert föl szeretnék ülni, hogy lássalak főzni.

Egy órával később Johnsy ezt mondta.

– Sue, egy napon le szeretném festeni a nappali öbölt.

Délután jött az orvos. – Szépen gyógyulsz – mondta, miközben Johnsy vékony kezét tartotta a kezében. – Körülbelül egy hét múlva már teljesen jól leszel. Most pedig egy másik beteghez kell mennem, egy szinttel lejjebb. Berhmannak hívják. Valamilyen művész, azt hiszem. Szintén tüdőgyulladás. Ő idős, gyenge ember, a roham pedig erős. Nincs semmi esélye, de elküldöm a kórházba, hogy kicsit jobb környezetben legyen.

Másnap Sue odament Johnsy ágyához. – Az orvos szerint nemsokára teljesen meggyógyulsz – mondta, miközben Johnsyt a karjaiba fonta. Johnsy nevetett boldogságában.

– Hát nem csodálatos ez? – folytatta Sue. – De most valami fontosat szeretnék mondani. Az idős Behrman úr ma reggel meghalt a kórházban tüdőgyulladásban. Két napig betegeskedett. Mikor az első nap megtalálták a szobájában, fájdalmai voltak és magas láza. A cipője és ruhája hideg és nedves volt. Nem tudták kitalálni, hol lehetett majdnem egész éjjel. Majd találtak egy lámpást, egy létrát, és még néhány tárgyat, ami arra utalt, hogy míg odakinn esett és fújt a szél, ő felment, és egy zöld levelet festett a szemközti ház falára. Nem volt furcsa, hogy a levél sohasem mozdult, amikor a szél fújt? Ah, drágám, ez volt Behrman igazi mesterműve. Azon az éjjelen festette, amikor az utolsó levél is lehullt.

KOCSIS Antal fordítása